

HALINA PAWLOWSKA'

DÍKY ZA FÍKY

motto

Díky za říky

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.motto.cz

www.albatrosmedia.cz

motto

Halina Pawlowská

Díky za říky – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

motto

HALINA PAWLOWSKÁ

DÍKY ZA FÍKY

Praha 2018

Neříkám pravdu, protože ji nesnáším.

Vasil Kločurek, 90 let

1.

Upřímně řečeno, od té doby, co mi umřel můj muž, nejsem úplně šťastná.

Jsem jako člověk, který závodně běhal, byl šampion, ale pak mu museli operovat koleno a po té operaci mu řekli, že nejenže už nebude nikdy běhat, ale že bude i blbě chodit. A on blbě chodí a všichni ho litují a jsou na něj hodný, ale pak zapomenou, že je to chudák, a začne jim vadit, že je tak blběj chodec.

Když se ze mě stala vdova, tak z toho taky všichni byli dojatí a byli laskaví a kamarádky byly taktické a nemluvily přede mnou o svých manželích. Ale pak na to zapomněly nebo začaly mít pocit, že jsem vdova už nějak dlouho, a tak se beztrestně začaly svěřovat, co ten jejich udělal a řekl a tak dokola.

Jako když jsem si přetrhla achilovku a nesměla jsem se na ni tři měsíce postavit, jako že vůbec... a moje rodina – tehdy ještě početná – kolem mě poskakovala a posluhovala mi, ale za tři dny všichni začali mít lehce udivený obličej, když jsem od nich něco potřebovala, za týden byli nedůtkliví a za měsíc jsme se nenáviděli navzájem...

To, že nejsem šťastná, jsem si uvědomila na ostrově Wangerooge, když jsem vytáhla chodidla zpod peřiny...

Jako máma, když umírala na áru a oni tam říkali, jak je úžasná, že si je dokáže sama vytáhnout. Ale ona nebyla úžasná, jen jí prostě bylo strašně nepříjemný mít přikrytý ty nohy...

2.

Ústřičník dlouhozobý

Možná bych měla
prozradit, že k vodě zásadně
nosím bílé bikiny s třemi
vlčími máky...

Wangerooge je ostrov v Severním moři. Kdysi se na něm mluvilo frísky, a kdyby se chtěl někdo dozvědět něco podstatného z ostrovní historie, musel by umět německy.

Já jsem se německy učila dlouho. Na základní škole a taky jsem dvakrát byla v NDR, když máma organizovala výměnné pobyty pro gymnázium, na kterém učila. Tehdy jsme bydlely v Berlíně u ředitele průmyslovky a ten šel každé ráno pro teplé housky. Moje máma taky chtěla, aby šel táta někdy pro housky, ale mého otce rodinné

snídaně nezajímaly. I když občas, když měl najednou peníze, tak šel do řeznictví a tam si vybral největší kus bůčku a taky žebírka a pak všechno naložil do papriky a česneku a upekł to v troubě.

O Wangerooge jsem se dočetla, že turisté na něj jezdí za báječným vzduchem, protože díky velikému přílivu a odlivu se na pobřeží drží hodně soli, že se na ostrově nesmí jezdit autem, že na něm stojí dva majáky, a že když má někdo štěstí, tak může zahlédnout tuleně.

Za druhé světové války Američani ostrov vybombardovali, protože třicet kilometrů od něj byl na pevnině přístav s vojenskou základnou. Ostrov je od spadlých min prošpikovaný jámami, v kterých se líně převaluje mělké moře. Kolem poposedává a poletuje spousta nejrůznějších ptáků, kteří loví pochoutky v mokřém písku.

S mokřým pískem mám intimní zkušenost. Stalo se to, když jsem byla na Wangerooge poprvé. Richard tam se mnou ještě nebyl. Jen má dcera a sestřenice a jejich partneři a děti a taky děti, které s jejich dětmi chodily do stejné školky, a byli tam taky jejich rodiče a pak nějakí známí těch rodičů, kteří sice neměli děti, ale zas měli koně a na těch koních se ty děti, co s těmi našimi dětmi chodily do školky, učily jezdit.

Tenkrát jsem na tom byla psychicky dost zle.

Byla jsem asi v nějakém šoku. Jinak si nedovedu vysvětlit, proč jsem se rozhodla, že půjdu dovádět do vln. To je výraz! Dovádět ve vlnách! Touhle větou mě moje máma úplně mučila. Vždycky když jsme se ocitly někde na břehu, tak mne posílala dovádět!

Na Wangerooge bylo docela teplo, byl srpen. Severní moře ale teplé není nikdy, mělo patnáct stupňů. Vlny narážely o břeh, šla jsem nekompromisně pořád dál. Asi po dvaceti metrech mne už lýtka nezábla. Dno se začalo prudce svažovat. Voda mi byla do pasu. Lapala jsem po dechu a pak už se to nedalo protahovat. Potopila jsem se. Až po krk. Vlasy jsem si chtěla nechat suché. Rázně jsem se odrazila a plavala směrem k obzoru. Plavala jsem energicky. Chtěla jsem se zahřát, ale pořád jsem měla pocit, že mne někdo skrz naskrz proklál obrovským ledovým rampouchem. Nekoupala jsem se sama. Asi tak dvanáct plavců jsem napočítala kolem. Měli odhodlané výrazy a nezdálo se, že by jim chlad extrémně vadil.

„Jsou to protestanti!“ vybavila se mi věta mé matky.

„Protestují proti přepychu a pohodlí, a proto sami sebe týrají, aby dokázali, že správný křesťan si nikdy nesmí užívat, ale musí pořád trpět!“

Nevím, jestli v moři dováděli protestanti, ale

v každém případě nebyli tak vymrzlí jako já. A právě když jsem se rozhodla, že už tu studenou hrůzu nebudu snášet, a chtěla jsem zamířit na břeh, tak přišla sedmá vlna. O každé sedmé vlně se říká, že je větší, a tahle byla největší ze všech. Byla vysoká tak tři a půl metru. Nejdřív mi podrazila nohy, pak mě spolkla, pak se mnou smýkla, pak mnou třikrát otočila o tři sta šedesát stupňů a pak, když už jsem se zalykala a loučila se životem, mě vztekle vyplivla!

Přistála jsem na mělčině. Ale nebyla jsem na břehu. Byla jsem uprostřed oceánu. Aspoň tak se mi to zdálo na první pohled. Když jsem se konečně normálně nadechla a zaostřila jsem oči, podrážděné solí, zjistila jsem, že jsem na jakémsi ostrůvku. Že je ukrytý maximálně deset centimetrů pod hladinou, že jsem od břehu minimálně sto padesát metrů a že hradbu tříštících se vln nedokážu nikdy překonat.

Na ostrůvku jsem nebyla sama. Pohupovala jsem se v hejnu racků. Chodili po písku lehce jak baletky a já jim záviděla. Oni možná zas záviděli černobíle pruhovanému ptákoví s tmavě oranžovým zobákem, kterým provrtával ostrůvek jak důlní vrtačka. I když jsem se válela jen pár centimetrů od něj, tak byl tak soustředěný, že vůbec nezvedl hlavu.

Rozhodla jsem se, že vstanu. Jakmile jsem se

opřela o nohy, zajely mi do písku hlouběji. Zkusila jsem to asi desetkrát. Pak mi došlo, že jestli nechci skončit pod pískem jako děsivý tlustý pouštní červ olgoj chorchoj, musím pečlivě pracovat se svým těžištěm.

Před cestou na ostrov jsem si myslela, že už se mi všechno hnusné stalo, že mě nic strašného nemůže potkat. Pomalé umírání ve dvoudílných plavkách na písečné duně v ledové vodě jsem si neuměla představit. Racci byli větší než slepice. Vůbec se mě nebáli, já jich ano. Vybalil se mi totiž nejen film *Ptáci*, ale taky jedna pasáž z nějakého válečného románu, kde se psalo, že racci rádi vyklouvají lidské oči. Snažila jsem se proto racky neprovokovat svým bělmem. Přimhouřenýma očima jsem úpěnlivě sledovala břeh a taky jsem párkrát zvedla ruku. Jakmile jsem to udělala, zabořila jsem se hlouběji. A jakmile jsem se nadzdvihla, jako že bych snad plavala, mořský proud mne táhl dál od pevniny. Musela jsem jen doufat, že si mě někdo všimne. A že to bude brzo.

Dcera si mě nevšimla. Až můj zeť. Zahlédla jsem (přimhouřenýma očima), jak něco vzrušeně říká mému vnukovi. Podráždilo mě to, přece nečeká, že mi může pomoci pětileté dítě! Pak můj zeť asi něco křičel, protože se kolem něj seběhl hlouček a všichni si clonili oči proti slunci, aby mě mohli lépe vidět. Pak jeden z turistů zvedl

dalekohled a pak si ho všichni horečně předávali a pak...

Nenávidím adrenalinové sporty, jediné riziko, do kterého jsem se kdy vrhla, byl přímý televizní přenos, když jsem moderovala předávání filmových cen. Na Wangerooge jsem se ale ocitla v akčním filmu. Přiletěla totiž helikoptéra. Hučela hrozivě nade mnou a voda šplíchala tak prudce, že jsem se zalykala.

Křičela jsem, že takhle to nejde, že to nepůjde, ale v tom rachotu mě nikdo neslyšel. A pak se ke mně na laně spustil záchranář a přivázal mi jiné lano kolem ramen a pasu. A pak záchranáře vytáhli nahoru a mě hned za ním. A pak se mnou helikoptéra odletěla na heliport u dětského hřiště.

Vítala mě nejen má rodina. Z ostrova tam přiběhli všichni. Nebyla jsem odřená, nebyla jsem ani promodralá, ale protože mám chladovou alergii, tak jsem otekla po celém těle. Z očí jsem měla štěrbiniky, aniž jsem je musela přimhuřovat, ale poprvé od smrti svého muže jsem se dokázala zasmát.

Zeť mi totiž prozradil, proč mě, když mne na tom ostrůvku uviděl, nejdřív ze všeho ukázal vnučkovi a proč zavolal turisty. Byli nadšení, protože si mysleli, že mají štěstí, že konečně zahlédli TULENĚ!

Ještě ten večer jsem si na internetu našla obrázek toho ptáka s tmavě oranžovým zobákem. Jmenuje se ústřičník dlouhozobý.

3.

Richard se mnou jel na Wangerooge další rok.

*Měli jsme pokojík hned vedle pokoje mé dce-
ry, zetě a vnuka a společný jsme měli obývák
s kuchyní.*

*Nevím, jestli to bylo tím vyhlášeným ostrovním
wangeroogským vzduchem, ale jakmile se zřítíl na
postel, začal odfukovat. Hluboce. Tak nějak ani-
málně. Protože jsme byli na severu, tak mi připo-
mínal mrože. Mrože, co vydává pravidelné dunivé
zvuky, které jako by nevycházely jen z jeho těla,
ale snad přímo z hlubin Země.*

Mám dost náročné usínací rituály. Trpím nespavostí po otci. Všichni vědí, že můj otec nerespektoval noc, zval si přátele, pil, recitoval a zpíval. Jako dítě jsem v naší garsonce usínala většinou za plného světla hluboko po půlnoci. Jím prášky.

Když to někomu prozradím, tak se chytne za ústa: „A není to návykové?!“

No... jím je přes třicet let a mám v úmyslu je jíst dál.

Asi to bude takový můj návyk...

CHRRR

CHRO-
OOO

CHRRR

Přijeli jsme v neděli. Měli jsme za sebou sedm set kilometrů a cestu trajektem a vláčkem. Byli jsme unavení. Náš pokojík měl asi deset metrů čtverečních a Richard si hned lehl. Svlékla jsem se a potřebovala jsem otevřít okno. Richard si vybral postel hned pod ním. Musela jsem se přes něj natáhnout. Už jsem si svlékla podprsenku, měla jsem na sobě noční košilku. Takovou hebkou, s kyticzkami a uzounkými ramínky s růžovou kraječkou. Voněla jsem po citronech z francouzského bio parfému a Richard mě přejel očima. Nezahlédla jsem v nich vášeň, ten pohled byl kradmý.

Nejdřív mi nedošlo, co mě tak podráždilo, ale když se Richardovo oddychování proměnilo v řezání pilou, v dunění tisíců pochodujících vojenských holínek a ve smrtelný chrapot, tak jsem konečně ten prchavý moment v Richardově pohledu dokázala analyzovat.

V Richardových očích jsem zahlédla znechucení.

Dřív Richard nechrápal. A když říkám dřív, tak myslím tehdy, když mi bylo třicet.

4.

Baletka

Vypasované sukénky
mi nesluší, ale umím dobře
tančit na tenkém ledě

Richarda jsem poprvé uviděla ve *Filmovém klubu*. Byla jsem tam na brigádě jako sekretářka, ale vědělo se, že jsem vystudovala FAMU, a říkalo se o mně, že mám talent.

Do *Filmového klubu* chodili všichni známí i neznámí filmoví tvůrci.

Richard nebyl největší šéf, ale rozhodně měl ve vedení docela velké slovo. Účastnil se všech schvalovaček a redaktorka Heda mne upozornila, že když to chci v psaní scénářů někam dotáhnout, měla bych ho získat na svou stranu.

Byla jsem vdaná, poměrně čerstvě. S Martinem jsme se milovali a já vlastně poprvé zažila

takovou tu lásku bez pochyb. Byla jsem si sto-procentně jistá, že jsem Martinovou osudovou ženou a že Martin je můj osudový muž.

Můj osudový muž měl docela dost rád alkohol. Když jsem promovala, tak se tak opil na mé oslavě, že spadl v metru na jezdících schodech. Naštěstí měl na sobě tlustou bundu z Francie a do té se ty zuby schodů zakously a prožraly ji až na Martina záda. Martin měl záda hubená a bílá a po těch jezdících zubech mu na nich až do smrti zůstaly ještě bělejší jizvy.

Přesně si pamatuju, jak mě redaktorka Heda Richardovi představila:

„Tak tohle je ta autorka, jak jsem ti říkala, Ríšo, že je šikovná. MOC šikovná!“

Redaktorka to „šikovná“ řekla, jako bych si vedle běžné literární tvorby přivydělávala v porno průmyslu. Proto se na mě Richard zadíval pozorněji.

Od hlavy k patě.

Moc se mi nelíbil. Podsaditý, brýle, divná brada...

Ale ten jeho pohled byl tak smyslný, zkušený a zvrhlý, že mě zašimralo za krkem. Najednou mi bylo fuk, co bude s mým scénářem, bylo mi fuk, že je Richard asistent šéfa, najednou mě zajímalo jen, jestli ten pohled bude pokračovat.

A možná že to tak vzrušující bylo taky proto, že byl Richard komunista.

Dneska už to nemá takový zvuk.

Už to není ono. Tuhle jsem někoho slyšela říkat, že být dnes komunistou je dokonce pokrokové, a někdo zas razí teorii, že je to prostě „byznys jako každé jiné“.

Ale tehdy, když být komunistou znamenalo zvýhodňovat a rozhodovat a ubližovat, tak tehdy ten pocit, co jsem měla, byl zhruba stejný, jaký bych měla v opuštěné tovární hale, do které mne zavlkl sériový vrah!

Scénář, co jsem napsala podle filmové povídky, s kterou jsem vyhrála hlavní studentskou cenu, měl natočit zasloužilý umělec.

Vůbec jsem nechápala, proč si ten scénář vybral. Byl o mladé holce, která se chce vdát. Režisérovi bylo šedesát, byl ženatý čtyřicet let a měl funkci. Řekl, že v mém příběhu cítí potenciál.

Ale pak si nevěděl s potenciálem rady a přizval sedmdesátiletého kamaráda, aby mu s tou mladou holkou poradil. To jsem se vzepřela. Redaktorka Heda se mnou souhlasila.

Tak jsem nepodepsala smlouvu na autorská práva. Bez autorských práv nemohl režisér natáčet. Volal mi denně.

Nechtěla jsem s ním mluvit.

Jednou večer u nás někdo zazvonil.

Zvonění bylo naléhavé, můj muž otevřel.

Z předsíně jsem zaslechla mužský hlas.

Režisér!

Chtěla jsem se před ním ukrýt. Nejenže jsem s ním nechtěla diskutovat, ale měla jsem na sobě jen noční košili. V zoufalství jsem se spustila na čtyři a vlezla jsem pod kuchyňský stůl. Můj zadek se vzpříčil mezi nohama židlí. Byla jsem v pozici protahující se kočky. Veliké kočky. Nemohla jsem se hnout. A pak se u mě pod stolem objevila Richardova hlava:

„Přišel jsem s panem režisérem, abych vám domluvil.“

A ještě pod tím stolem mi přistrčil smlouvu, kterou jsem okamžitě podepsala.

Možná proto, že jsem neměla prostor na důstojná gesta. A možná proto, že byl Richard tak blízko.

Naklonil se ke mně ještě blíž: „Půjdem do divadla? Když řeknete ne, nevadí... Aspoň jsem to zkusil.“

5.

Bylo to malé divadlo na kraji Prahy a Richard dostal dva lístky na premiéru od manželky jednoho mladého režiséra, který hru inscenoval. Toužil se uplatnit u filmu a jeho sexy žena mu v tom pomáhala.

Sexy žena původně měla jít do divadla s Richardem, ale pak se nějak vymluvila a Richard sháněl náhradu. Věděla jsem, že je Richard ženatý. A tak nějak mne to uklidňovalo. O nic přece nejde! On má ženu a já mám muže. A pak jsem se dozvěděla, že Richardova manželka je docela známá baletka z Národního divadla.

Pamatuju si přesně, jak mnou tohle poznání otřásl. Ten komunista má baletku! Štíhlou, ohebnou, graciézní... Doma mu tančí v obýváku a jí jako vrabeček. Jako bych si chodidla zapřela do startovacích bloků a přichystala se k olympijskému běhu.

Jako bych chtěla celému světu dokázat, že energie ženy krev a mléko zvítězí nad éterickou krásou.

Martinovi jsem řekla všechno na rovinu. Že mě komunistický skorošéf pozval do divadla a že v zájmu své kariéry tam s ním jít prostě musím.

V zájmu své kariéry jsem si oholila nohy, vykoukala se, umyla si vlasy a vzala jsem si dlouhou hedvábnou šálu. V zájmu kariéry jsem se asi hodinu malovala, abych měla sametovou pleť a vynikly mé oči.

Nebylo to obyčejné divadlo. Představení se hrálo v kulturním domě, kde byly jen židle seřazené do kruhu a mezi nimi plac s herci. Seděli jsme v přední řadě a herci byli zřejmě informováni, že Richard je pro režiséra moc důležitý.

Divadelní hra byla alternativní. Herci roztáhli širokou žíněnku, metali na ní kozelce a vykřikovali:

„Jsme blázni životem posedlí a jací jste vy?!“

Znervózněla jsem. Nesnášela jsem jakékoliv kulturní akce, jejichž logiku jsem nedokázala odhadnout.

Ta největší herečka si mě vyhlédla. Běžela ke mně s tlustým červeným fixem a mířila mi na obličej jako voják, když proti nepříteli vyrazí s kopím.

Uhýbala jsem, ale přesto mi dokázala na tvář, na tu, kterou jsem si tak pečlivě líčila, nakreslit červený kosočtverec. Ta herečka měřila metr devadesát, táhla mě na žíněnku.

„Nechte mě!“ syčela jsem, ale herečka dramaticky křičela:

„Zbav se svého uzemnění, náš barevný svět ti život změní!“

A pak se mě ta herečka pokusila vzít do náruče a zvednout. Když jsem byla asi tak pět centimetrů nad zemí, došly jí síly a praštila sebou o zem. Ležela jsem pod ní, byla jsem přiškrčená svou hedvábnou šálou a snažila jsem se stáhnout si sukni.

Herci skandovali:

„Jak dítě koulej sudy, koulej sudy, koulej sudy, tvá cesta štěstí vede právě tudy!“

Nevstala jsem elegantně. Rychlé to ale bylo. Vykašlala jsem se na herce i na svou kabelku. Utekla jsem. Ze sálu i z kulturáku.

A celou cestu mě doprovázel hýkající, chraptivý, nezadržitelný smích. Richard!

Ten fix z tváře se mi podařilo odstranit až za šest dní.

6.

Richard se smál často a rád a nejvíc se smál, když se někomu něco nepovedlo. Zlomyslně jako ďábel. Už ale otupěl.

Občas mám pocit, že Richarda plně zaměstnává vstát, jít na záchod, natřepat si polštář a zavázat boty.

Zamlaskala jsem na něj, aby už nechrápal. Nic se nestalo. Připlížila jsem se až k posteli a zasyčela mu přímo do ucha:

„Psssst!“

Zprudka otevřel oči.

„Co se děje? Děje se něco?!“

Stihla jsem od něj odskočit.

„Spi. Klid. Neděje se nic.“